

İSTANBUL
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

İSTANBUL EĞİTİM DERGİSİ

İSTANBUL EDUCATION JOURNAL (İSTJ)

İstanbul Eğitim Dergisi, 2025

Sayı.2 Sayfa.181-199

Kitap İncelemesi

doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1657362

Eğitim Üzerine (Immanuel Kant)

Aykut Özer*

*Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul Ticaret Odası Marmara Anadolu İmam Hatip Lisesi, İstanbul, Türkiye

thedkb1990@hotmail.com 0000-0001-7983-5796

Makale Geliş Tarihi: 13/03/2025

Makale Kabul Tarihi: 20/06/2025

Öz

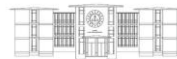
Bu çalışmada, Alman felsefesinin önde gelen isimlerinden biri olan Immanuel Kant tarafından 18. yüzyılın sonlarında kaleme alınan *Eğitim Üzerine* (Über Pädagogik) başlıklı eseri, Aydınlanma Dönemi bağlamında çocuk eğitimi, ebeveyn sorumlulukları, dini ve ahlaki değerlerin aktarımı açısından ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Eserin, dönemin toplumsal, kültürel ve ahlaki değerlerini yansıttığı; eğitimcilerin, yöneticilerin ve ebeveynlerin çocuk terbiyesi üzerindeki rollerine dair önemli tespitler içerdiği ifade edilebilir. Çalışmanın hazırlanmasındaki temel amaç, modern pedagojinin temellerinin atıldığı Aydınlanma Döneminde çocuk eğitimi anlayışını tarihsel bir bakış açısıyla ele almak ve modern yaklaşımların kökenlerine ışık tutmaktır. Kant, eserde eğitim kurumlarının ve ebeveynlerin çocuklara yönelik sorumluluklarını anlatmakta; fiziki, ahlaki ve dinî eğitimin önemine vurgu yapmaktadır. Eser incelendiğinde günümüzde değişen aile yapısı, sosyoekonomik koşullar, eğitim politikaları ve güncel pek çok farklı soruna rağmen, çocuk eğitimi ve ebeveyn sorumluluklarına dair temel değerlerin bir kısmının süreklilik arz ettiği görülmektedir. Geçmiş ve günümüz pedagojik yaklaşımları arasında adeta bir köprü vazifesi gören eserin, modern çocuk yetiştirme anlayışının tarihsel gelişimi ve temel dinamiklerini anlamaya katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Kant'ın eğitim anlayışının, modern eğitim teorilerinin birçok yönüyle örtüştüğü ve eğitimin insanlığın ortak geleceği için taşıdığı öneme işaret ettiği; bu bağlamda eserin, çocuk terbiyesi ve eğitimi alanında çalışan araştırmacılar, eğitimciler ve akademisyenler için değerli bir kaynak niteliği taşıdığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Çocuk eğitimi, ebeveyn sorumlulukları, aydınlanma dönemi, eğitim üzerine, Immanuel Kant.

Atıf bilgisi: Özer, A. (2025). Eğitim üzerine (Immanuel Kant). *İstanbul Eğitim Dergisi*, (2), 181-199. <https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1657362>

İntihal: Bu makalenin benzerlik oranı [intihal.net](https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1657362) ile kontrol edilmiş olup incelemesi en az iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik ilkesi ile gerçekleştirilmiştir.

Telif hakkı: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir ve çalışmaları [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı \(CC BY NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) kapsamında yayımlanmaktadır.

On Education (Immanuel Kant)

Aykut Ozer*

*Ministry of National Education, Istanbul Ticaret Odasi Marmara Anatolian Imam Hatip High School,
Istanbul, Türkiye thedkb1990@hotmail.com [0000-0001-7983-5796](https://orcid.org/0000-0001-7983-5796)

Date of Submission: 13/03/2025

Date of Acceptance: 20/06/2025

Abstract

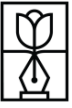
In this study, Immanuel Kant's work titled *On Education* (Über Pädagogik), written in the late 18th century, is analyzed in detail in the context of the Enlightenment in terms of child education, parental responsibilities, and the transmission of religious and moral values. It can be said that the work reflects the social, cultural, and moral values of the period and contains important observations about the roles of educators, administrators, and parents in child rearing. The main purpose of the study is to examine the understanding of child education in the Enlightenment period, when the foundations of modern pedagogy were laid, from a historical perspective and to shed light on the origins of modern approaches. In his work, Kant describes the responsibilities of educational institutions and parents towards children and emphasizes the importance of physical, moral, and religious education. When the work is examined, it is seen that despite the changing family structure, socioeconomic conditions, educational policies, and many other current issues, some of the fundamental values regarding child education and parental responsibilities remain constant. The work, which serves as a bridge between past and present pedagogical approaches, is thought to contribute to understanding the historical development and fundamental dynamics of modern child-rearing concepts. Additionally, Kant's educational philosophy aligns with many aspects of modern educational theories and highlights the importance of education for humanity's shared future; in this context, the work can be considered a valuable resource for researchers, educators, and academics working in the field of child upbringing and education.

Keywords: Child education, parental responsibilities, enlightenment period, on education, Immanuel Kant.

Cite as: Ozer, A. (2025). On education (Immanuel Kant). *Istanbul Education Journal*, (2), 181-199. <https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1657362>

Plagiarism: This article's similarity rate is checked via intihal.net, and its review is carried out by at least two reviewers using the double-blind peer review principle.

Copyright: Authors own the copyright to their work published in the journal under the [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License \(CC BY NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Giriş

Çocuk eğitimi, insanlık tarihinin en köklü sorumluluklarından biri olup, bireylerin ve toplumların geleceğini belirleyen temel süreçlerden biridir. Eğitim, yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda karakter inşası, değerlerin kuşaktan kuşağa aktarımı ve bireylerin topluma uyum becerilerini geliştirme sürecidir. Bu yönüyle çocuk eğitimi, bireyleri topluma faydalı hâle getirme (Arslankara ve Arslankara, 2024) ve bireysel gelişimin ötesinde toplumsal sürdürülebilirlik için kritik bir öneme sahiptir (Haslip ve Gullo, 2018). Ayrıca çocuk eğitimi, bilişsel gelişimin yanı sıra duygusal, sosyal ve ahlaki boyutlarıyla da bütüncül bir yaklaşımı gerektirmektedir (Kumar, 2024).

Eğitim Üzerine, Batı toplumunda ebeveynlerin çocuklarına karşı sorumluluklarını ele alan kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır. Günümüz bilimsel bulgularıyla karşılaştırıldığında, eserde yer alan birçok yaklaşımın modern eğitim anlayışıyla büyük oranda örtüştüğü görülmektedir. Örneğin, çocuğun duygusal ihtiyaçlarının gözetilmesi, ona sevgi ve saygı temelli bir yaklaşım sergilenmesi ve ahlaki değerlerin vurgulanması gibi ilkeler, günümüz nörobilimsel ve pedagojik araştırmalarıyla desteklenmektedir (Diamond, 2013). Benzer şekilde, Kant'ın eserde bireyin ahlaki gelişiminde eğitimin önemine dair düşünceleri, günümüzdeki sosyal-duygusal öğrenme ve karakter eğitimi üzerinde yapılan çalışmalarla da paralellik göstermektedir (Elias, 2009). Bu bağlamda *Eğitim Üzerine*, bireysel bir eğitim rehberliğiyle birlikte ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerinde üstlendikleri rolün toplumsal boyutuna da dikkat çekmektedir.

Eğitim Üzerine, Batı toplumundaki eğitim anlayışını anlamak ve günümüz pedagojik yaklaşımlarıyla -özellikle de Türk eğitim anlayışıyla- karşılaştırmak isteyen okuyucular için önemli bir kaynak olabilir. Bu eserin incelenmesinin temel amacı, çocuk eğitimi ve ebeveyn ile ilgili mercilerin sorumluluklarına dair geçmişten günümüze uzanan değerler ve yöntemler karşılaştırması yaparak günümüz çocuk eğitimine bir katkı sunmaktır. Eserin incelenmesi sürecinde orijinal metin içeriğine sadık kalınarak dilin sadeleştirilmesi ve dönemin toplumsal-kültürel ilişkisini açıklayan notların eklenmesi bağlamında doküman analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, eseri geçmişe ait bir eğitim paradigması olarak ele almak isteyen araştırmacılar için pedagojik ve tarihsel analiz imkânı sunmaktadır. Veriler araştırma sorularını yansıtacak şekilde analiz edilerek anlamlandırılmıştır (Kıral, 2020). Bu bağlamda çalışmada, "*Eserdeki çocuk eğitimine ilişkin önermelerin günümüz eğitime katkısı nedir?*" temel sorusunun cevabı aranmıştır.

Kant'ın ders notlarından derlenmiş bir çalışma olarak sunulan bu eser, toplam 78 sayfadan oluşmaktadır. Eserin alt başlıkları sırasıyla *"Eğitim Üzerine," "Fiziksel Eğitim Aşamaları," "Ahlâkî Eğitim Aşamaları"* ve *"Dinî Eğitim"* şeklinde düzenlenmiş ve her başlık kendi içerisinde maddeler halinde detaylandırılmıştır. Genel olarak eserde, çocuğun fiziksel, ahlaki ve dinî gelişimi, psikolojik yapısı, eğitmen seçimi ve maddi-manevi dünyası gibi konular ele alınmıştır. Eserin temel çıkış noktası, Kant'ın metinde geçen *"İnsanoğlu eğitime ihtiyacı duyan tek varlıktır."* ifadesine dayanmaktadır (Kant, 2023, s. 7). Kant, insanı ruh ve beden olarak ikiye ayırmakta ve eğitimi bu iki unsur doğrultusunda dengeli bir şekilde ele alarak değerlendirmektedir. Ruh ve bedenin karşılıklı etkileşimine dikkat çeken bu yaklaşım, eğitimin fiziksel, ahlaki ve dinî boyutlarını içeren bütüncül bir perspektif sunmaktadır (Kant, 2023).

Eğitim Üzerine

Eserin ilk kısmı adeta giriş mahiyetinde sunulmakta ve Kant'ın eğitime dair tüm görüşlerini özetlemektedir. Kant'ın eğitime ilişkin düşünceleri hem bireyin hem de toplumun gelişimi açısından önemli noktalara işaret etmektedir. Kant, ilk olarak eğitimin insana özgü olduğunu vurgulamakta ve bu düşüncüyü şöyle ifade etmektedir: *"İnsanoğlu eğitime ihtiyacı duyan tek varlıktır."* (Kant, 2023, s. 7). Bu bağlamda Kant, insanın doğuştan içgüdüleriyle değil, öğrenme ve eğitimle şekillenebilecek bir varlık olarak yaratıldığını ve bu yüzden eğitime ihtiyaç duyan yegâne varlık olduğunu savunmaktadır. Ona göre eğitimin esas amacı, ahlaki ve kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılması; bireyin bilgi, kültür ve ahlak açısından gelişmesini sağlamaktır. Eğitimin nihai hedeflerinden bir diğerinin ise, insanın doğuştan sahip olduğu potansiyeli gerçekleştirmesini sağlamak olduğunu ifade eden Kant, eğitimin insanlık tarihindeki en önemli keşiflerden biri olduğunu ve insanlığı daha iyi bir geleceğe taşıyacak bir araç olduğunu düşünmektedir. Ona göre insan, yalnızca eğitim sayesinde tam manada insan olabilmektedir. Kant, böylece eğitim ve insanlığın mükemmelleşmesi arasında sıkı bir ilişki kurmaktadır. Bu bağlamda o, eğitimin sürekli bir gelişim süreci olduğunu ve her neslin eğitimi bir önceki nesilden daha ileri taşımakla sorumlu olduğunu belirtmektedir. Ona göre eğitim, insanlık için daha iyi bir geleceğin teminatıdır (Kant, 2023).

Kant, eğitimi *"talim"* ve *"terbiye"* şeklinde iki temel olguya dayandırmaktadır. Kant tarafından *"talim"*, genel olarak *"bilgi edinimi ve becerilerin geliştirilmesi"* şeklinde tanımlanırken; *"terbiye"*, *"ahlaki ve duygusal gelişim, insanın içgüdülerini kontrol ederek olgunlaşması"* olarak açıklanmaktadır (Kant, 2023, s. 7-8). Kant eğitim anlayışında, *"talim"* ile *"öğretim"*, *"terbiye"* ile de *"eğitim"* kastedilmekte ve

bu ikisinin uyum içerisinde ilerlemesi gerektiği belirtilmektedir. Kant'a göre "talim" ve "terbiye" ile bireyin özgürlük içgüdüğü kontrol altında tutulmalı ve ahlaki değerlerle donatılmalıdır (Kant, 2023). Bu noktada Kant, eğitim ve ahlak ilişkisi üzerinde önemle durmakta; eğitimin merkezinde ahlaki gelişim yer alması gerektiğini belirtmektedir. Ona göre insan, yanlış eylemlerden sadece yasa gereği değil, bu eylemlerin kötülüğünü bilerek uzak durmalıdır. Bunun yanı sıra bireyler yalnızca Tanrı korkusu nedeniyle değil, ahlaki değerlerin özümsemesi sayesinde kötü eylemlerden kaçınmalıdır. Bu düşünce eserde şöyle ifade edilmektedir: *"Eğitilmekten kastımız, her türlü toplum değerinin kullanımı ve gelecek nesillere nakledilmesini kapsayan ahlâkî kültür bilincinin verilmesinin de dâhil olduğu, gözetim (kendini idame etme yetisi), talim ve terbiye ihtiyacıdır."* (Kant, 2023, s. 7). Böylece eğitimin değerler örgüsünü nesiller boyu aktarıcı etkin rolüne dikkat çekilmekte ve insanın bu çerçevede yetiştirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır.

Kant, eğitimin bireyde özgürlük bilinci oluştururken aynı zamanda disiplin kazandırmayı temel bir görev olarak görmektedir. Çünkü, birey ancak bu iki unsurun dengesiyle ahlaki bir varlık haline gelebilir (Kant, 2023). Ona göre eğitimin en zor görevlerinden biri, bireylere özgürlük bilinci kazandırırken aynı zamanda disiplinli bir yaşam tarzını öğretmektir. Özgürlük ve sınırlamalar arasındaki bu denge, bireyin toplum içinde başarılı bir şekilde var olmasını sağlamaktadır. Bu yüzden Kant, eğitimin özgürlük bilinci ve itaat disiplini kazandırması gerektiğini söylemektedir. Ona göre bu, özgürlüğün sorumlulukla dengelendiği bir eğitim anlayışını gerektirir. Dolayısıyla hem ebeveynlerin hem de ilgili mercilerin eğitimde özgürlük ve disiplin dengesini gözetmeleri kritik bir öneme sahiptir.

Kant, eğitimi evrensel ve idealist bir temelde ele alarak, bireysel veya dar toplumsal çıkarlar yerine tüm insanlık için kapsayıcı bir hedefe yönelik olması gerektiğini savunmaktadır. Aileyi çocuğun ilk eğitim yeri olarak gören Kant, çocukların insanlık ideallerine uygun biçimde yetiştirilebilmesi için ailelerin eğitilmiş olmasının önemini vurgulamaktadır. O, eğitimin yalnızca bireysel ya da toplumsal faydayla sınırlı kalmaması gerektiğini belirterek, tüm insanlığın gelişimine katkı sağlayacak şekilde planlanmasını önermektedir. Ayrıca Kant, eğitim politikalarının siyasetten bağımsız ve liyakat esasına göre uzmanlar tarafından yürütülmesini düşünmektedir. Ona göre eğitimin temel amacı, evrensel insanlık ideallerine uygun bireyler yetiştirmektir (Kant, 2023).

Kant, eğitimi hem bir sanat hem de bir bilim olarak tanımlamakta ve deneyime dayalı, akılcı bir süreç olması gerektiğini belirtmektedir. Ona göre eğitimin bir

diğer amacı da bireyin potansiyelini en üst düzeye çıkarmaktır. Ancak bu süreç yalnızca teorik bilgiyle sınırlı kalmamalı; bireylerin öğrendiklerini uygulayarak yaşam becerilerini geliştirmelerini sağlamalıdır. Kant, deneyime dayalı eğitimin bireyleri toplumsal yaşamın zorluklarına hazırlamada kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra o, eğitimin teorik ve pratik boyutlarının bir arada ele alınmasını önermektedir. Ayrıca, eğitimin temellerinin erken yaşlarda atılması gerektiğini, 16 yaşından sonra bireyin kendi yetenek ve hedeflerine uygun bir gelişim gösterebileceğini belirtmektedir. Bu süreçte, bireyin hem özgürlüğü hem de kuralları öğrenmesi önemlidir (Kant, 2023).

Fiziksel Eğitim Aşaması

Eserin ikinci kısmında, Kant'ın fiziksel eğitim konusundaki düşünceleri, felsefi sisteminin bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Kant burada fiziksel eğitim bağlamında çocukların sağlıklı büyümesi ve gelişmesi için doğal yöntemlerin önemini vurgulamaktadır. Ailelerin ve bakıcıların bu konuda bilgi sahibi olmaları ve sorumluluklarını yerine getirmeleri gerektiğini belirtmektedir.

Dönemindeki yanlış uygulamaları eleştiren Kant, fiziksel eğitimin temel unsuru olarak anne sütüne dikkat çekmektedir. Özellikle kolostrumun (ilk süt) faydalarına işaret ederek, bu besinin zararlı olduğu yönündeki yanlış inanışları reddetmektedir. Kant'ın bu yaklaşımı, bilimsel doğrularla örtüşmekte ve modern pedagojik yaklaşımlara ilham vermektedir. (Karakaya-Suzan ve Çınar, 2020). Kant, anne sütünü hayvan sütüyle karşılaştırarak, insan sütünün besin değerleri açısından üstün olduğunu savunmakta ve bu yaklaşımıyla dönemin ötesinde bir anlayış sergilemektedir. Annelerin beslenme alışkanlıklarının süt verimliliği üzerindeki etkilerine dikkat çeken Kant, sebze tüketiminin süt üretimini azalttığını, et tüketiminin ise daha faydalı olduğunu öne sürmektedir. Bu tespitler, dönemin fizyolojik bilgileriyle tam örtüşmese de onun dönemin algılarına eleştirel bir bakış açısıyla yaklaştığını göstermektedir.

Kant, iştah konusuna özel bir önem atfetmektedir. Ona göre, çocuğun iştahı doğal yollarla açılmalı, yapay yöntemlerle bu süreç zorlanmamalıdır. Çocuğun bir faaliyet ya da hareketten sonra kendiliğinden acıkması gerektiğini savunan Kant, ebeveynlerin bu sürece müdahale etmesinin çocuğun doğal gelişimine zarar verebileceğini vurgulamaktadır. (Kant, 2023).

Kant, çocukların bulunduğu fiziksel ortamın düzenlenmesine ilişkin önerilerinde, çocuğun doğal çevresiyle uyum içinde büyümesini destekleyen bir anlayış sergilemektedir. Kant, ortamın aşırı sıcak tutulmaması gerektiğini

savunarak, ebeveynlerin bu konudaki aşırı korumacı tutumlarını eleştirmekte ve sağlık ile dayanıklılık arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Çocukların soğuk odalarda uyuması ve soğuk suyla banyo yapması yönündeki önerileri, dayanıklılık kazanmalarını ve sağlıklı bir gelişim göstermelerini amaçlamaktadır (Kant, 2023).

Çocukların düşüp kalkarak denge kurmayı öğrenmesinin özgüven gelişimi açısından önemli olduğunu belirterek, ebeveynlerin çocuklarına karşı aşırı korumacı tutumlarını eleştirmektedir. Doğal süreçlere müdahale etmeme gerekliliğine dikkat çeken Kant, bu yaklaşımıyla çocuğun kendi çabasıyla öğrenmesini teşvik etmektedir. Bebeklerin ağlamasının fiziksel gelişim için doğal ve faydalı olduğunu savunmaktadır. Ağlamanın oksijen alımı ve dolaşım sistemi üzerindeki olumlu etkilerini vurgulayan Kant, ebeveynlerin çocuğu susturma çabalarını eleştirerek, bu durumun çocuğun doğal gelişim sürecine saygıyı ifade ettiğini belirtmektedir (Kant, 2023).

Kant, fiziksel egzersizin çocuk gelişimindeki önemini vurgulayarak, özellikle kusurlu doğan çocuklar için egzersizin faydalı olduğunu söylemektedir. Ona göre egzersiz, yalnızca fiziksel gücü değil, öz disiplin ve dayanıklılığı da geliştirerek ahlaki eğitime katkı sağlar (Kant, 2023).

Kant, eğitimin temel amacını *"bireyi zayıf karakterden sıyrıp özgür bir ahlaki varlık haline getirmek"* olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, onun ahlak felsefesindeki otonomi ve özgürlük ilkeleriyle örtüşmektedir. Kant, bağımlılığın bireyin özgürlüğünü sınırladığına dikkat çekerek, çocukların alkol, tütün ve benzeri alışkanlıklardan uzak tutulmasını düşünmektedir. Bu bağlamda eğitimin nihai hedefi, bireyin kendi kendini yönetebilme yetisini geliştirmektir (Kant, 2023).

Korunaklı bir ortamda yetiştirilen çocukların dayanıklılık ve problem çözme becerilerinin zayıflayacağını belirten Kant, bireylerin özgürlük ve sorumluluğa hazırlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Ona göre çocuğun yaşamın zorluklarına hazırlanması, bağımsız bir birey olabilmesi için gereklidir (Kant, 2023).

Sert bir yatağın fiziksel sağlık açısından faydalarını savunan Kant, bu görüşünü sertlik ve sıkı çalışmanın gerekliliğiyle ilişkilendirmektedir. Ona göre, bireyin vücut ve ruh sağlığı için disiplin ve özveri esastır (Kant, 2023). Bu yaklaşım, ahlaki gelişim için öz disiplin ve sabrın önemine dayanmaktadır.

Terbiye ve özgürlük arasında bir denge kurulması gerektiğini ifade eden Kant, terbiyenin aşırıya kaçmaması ve çocuğa başkalarının özgürlüğüne müdahale etmeyecek şekilde serbestlik tanınmasını savunmaktadır. Çocuğa sürekli *"hayır"* demenin zalimce olduğunu ancak tutarlılığın da temel bir ilke olması gerektiğini

belirtmektedir. Ebeveynlerin, çocuğun ağlama yöntemini bir araç olarak kullanmasına izin vermemesi gerektiği vurgusu, Kant'ın disiplin anlayışını ve özgürlük ile sorumluluk arasındaki dengeyi esas alan yaklaşımını yansıtmaktadır (Kant, 2023).

Kant, bebeklerin ilk üç ayda görüş yetisinin tam gelişmediğini ve utanma bilincine sahip olmadığını belirtmektedir. Bu tür ahlaki kavramların zorla öğretilmesinin korku ve yapmacık davranışlara neden olacağını savunarak, ahlaki bilincin doğal bir süreçle gelişmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Kant, 2023).

Kant, çocuğa gösterilen aşırı ilginin saygısızlığa, yetersiz ilginin ise sahtekârlığa yol açabileceğini ifade etmektedir. Şımartılan çocukların ileride baskıcı ve manipülatif davranışlar sergileyebileceğini düşünen Kant, bireysel ahlakın erken dönemde şekillendiğini söylemektedir (Kant, 2023).

Haz ve ıstırap dengesinin birey için bir öğrenme süreci sunduğunu ifade edilmekte ve çocukların eğlence araçlarının ebeveyn denetiminde seçilmesi gerektiği belirtilmektedir. Baba figürü disiplin sağlayıcı, anne figürünü ise daha müsamahalı bir rol olarak görülmektedir (Kant, 2023). Kant'ın bu görüşleri, toplumun normatif yapılarına ilişkin düşüncelerini yansıtmaktadır ve modern psikoloji ışığında yeniden değerlendirilmelidir (Kant, 2008).

Sabır alışkanlıkları bırakma ve yeni bir yola girme süreciyle ilişkilendirilmektedir. Kant'a göre ebeveynlerin sabrı hem çocuklara model olmak hem de duygusal olgunluğu desteklemek açısından merkezi bir öneme sahiptir (Kant, 2023). Onun bu anlayışı, disiplinin bireylerin dirençli ve sorumlu bireyler olarak yetişmesindeki rolünü yansıtmaktadır.

Çocuğun talepleri ve psikolojik etkilerine değinen Kant, ebeveynlerin tutarlı bir disiplin anlayışına sahip olmalarını savunmaktadır. O, çocuğun ağlama yoluyla taleplerini karşılmasına izin verilmesinin, ilerleyen yaşlarda hem ebeveyn-çocuk ilişkilerinde hem de çocuğun psikolojik yapısında olumsuz etkilere yol açabileceğini ifade etmektedir. Ancak, o, burada sevgi ve ihtiyaçların karşılanmamasının da duygusal travmalara yol açabileceğine dikkat çekmektedir. Ona göre bu denge, ebeveynlerin rehberliği ve empati yetenekleriyle sağlanmalıdır (Kant, 2023).

Doğuştan gelen kişilik özelliklerinin eğitimle şekillendirilebileceğini ve muhalefet eğiliminin cezalandırılmak yerine doğru yönlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ona göre bu davranış, çocuğun iradesini kırmadan uyumlu bir birey olmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Kant, 2023).

Eğitimde doğru bilgi ve deneyim aktarımının önemine işaret eden Kant, yanlış inançların çocuğun doğal merakını ve öğrenme sürecini olumsuz etkileyebileceğine dikkat çekmektedir. O, ebeveynlerin korkularını çocuklara yansıtmamaları gerektiğini belirterek, çocukların çevrelerini aktif şekilde keşfetmelerini teşvik etmektedir (Kant, 2023).

Kant, fiziksel eğitimin bedensel ve zihinsel gelişimdeki rolüne değinmektedir. O, doğal yeteneklerin geliştirilmesi için araçlardan uzak durulması ve doğada yapılan etkinliklerin (örneğin, dağa tırmanma, yürüyüş) çocuğun yetkinliğini artıracakı görüşündedir (Kant, 2023).

Oyunun çocuk gelişimindeki rolüne dikkat çeken Kant, oyunların doğal dürtüleri ifade etme ve eğitimde öğretici bir araç olma işlevini vurgulamaktadır. Ona göre oyunlar, çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimine katkı sağlayan önemli bir eğitim yöntemi olarak değerlendirilmelidir (Kant, 2023). Modern pedagojik yaklaşımlar da bu yöntemin önemini destekler niteliktedir (Bardak, 2018). Öğrenme sürecinin aktif katılımı zenginleşmesi gerektiği düşüncesi Kant'ın öngörüsünün çağdaş eğitim teorileriyle uyumlu olduğunu göstermektedir (Kant, 2010).

Kant, fiziksel ve ahlâkî eğitim ile özgürlük ve tabiat ilişkisine değinmektedir. Burada Kant, insan gelişiminin fiziksel ve ahlâkî birikim boyutlarını vurgulayarak fiziksel birikimin doğaya yönelik olduğunu, ahlâkî birikimin ise özgürlüğü hedeflediğini belirtmektedir. Ona göre, birey fiziksel olarak mükemmel ve zekâ yönünden üstün olsa da ahlâkî eksiklikler bireyi kötü bir insan yapabilir. Bu görüş, Kant'ın etiği merkeze alan bir eğitim anlayışını benimsediğini ve ahlâkî eğitimin bireyin gelişiminde vazgeçilmez bir yere sahip olduğunu göstermektedir (Kant, 2023, s. 45). Ayrıca, sanatın fiziksel ve ruhsal birikime katkı sağladığına dair düşüncesi, eğitimde estetik unsurların önemine işaret etmektedir (Kant, 2017).

Çalışmanın insan yaşamında bir zorunluluk olduğunu ifade eden Kant, insanı, çalışmayı öğrenmesi gereken tek varlık olarak tanımlamaktadır. Hafıza konusunda "*Bildiklerimiz hafızamızda olanlarla sınırlıdır.*" ifadesi, Kant'ın bilgi ve öğrenme süreçlerinde hafızanın önemine dair görüşlerini yansıtmaktadır (Kant, 2023, s. 48). Hafızanın gelişimi için hikâye, okuma ve yazma gibi yöntemler önerilirken, dil öğreniminde pratik yapmanın klasik ezber yöntemine üstün olduğu vurgulanmaktadır. Hafıza eğitimi, Kant'a göre idrak ve dikkat süreçleriyle bir bütün olarak ele alınmalıdır (Kant, 2023).

Bölümün son kısımlarında Kant, eğitimde dil öğrenimi ve hayal gücünün kontrolünün önemine dikkat çekmektedir. Dil öğreniminde geniş bir kelime hazinesine sahip olmanın gerekliliğini vurgulayan Kant, öğrencilerin kelimeleri kitap ve yayınlar aracılığıyla öğrenmesi gerektiğini düşünmektedir. Böylece o, dil eğitiminde dilbilgisi kurallarının önce öğretilmesini savunarak teorik ve pratik bilginin birliği ilkesini öne çıkarmaktadır. Ancak, roman okumanın hafızayı zayıflatarak zihni pasifleştirdiğini düşündüğü Kant, hayal gücünün kontrolsüz kullanımının zihinsel disiplin üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekmektedir (Kant, 2023).

Kavrayış, dikkat ve disiplin arasındaki ilişkiyi ele alan Kant, kurallı ve sistematik bir öğrenme sürecinin kavrayışı geliştirdiğini savunmaktadır. O, hafıza ve dikkat eğitiminin erken yaşta başlaması gerektiğini belirtmekte ve dikkat dağınıklığını eğitimin en büyük tehlikelerinden biri olarak görmektedir. Hafızanın dikkat yeteneğinden beslendiği görüşü, Kant'ın zihinsel disiplini merkeze alan eğitim anlayışını ortaya koymaktadır (Kant, 2023).

Kant, matematiğin teorik ve pratik bilgiyi birleştiren en etkili bilim dalı olduğunu belirtmektedir. Çocuğa ilk verilecek bilimsel bilgilerin coğrafya, fizik ve matematik olması gerektiğini ifade etmektedir (Kant, 2023). Bu yaklaşım, bilgilerin teorik yönleriyle pratik uygulamalarının eşgüdüm içinde öğretilmesi gerektiğini savunan modern eğitim anlayışlarıyla örtüşmektedir (Wahyuni ve Laksito, 2021).

Kant'a göre, birey bir bilgi ya da beceriyi yalnızca deneyimleyerek en iyi şekilde öğrenebilir. Sokratik yöntemle soru-cevap yoluyla bilgi edinmenin özellikle tarihsel bilgilerin öğreniminde etkili olduğunu belirtmesi, eleştirel düşünme ve aktif öğrenme süreçlerine verdiği önemin bir göstergesidir (Kant, 2023). Bu anlayış, bireyin kendi kendine eğitimini teşvik eden bir model sunmaktadır (Kant, 2010).

Ahlaki Eğitim Aşaması

Eserin üçüncü kısmında, çocuk eğitimi ve ahlaki gelişim üzerine önemli felsefi ve pedagojik argümanlar sunulmaktadır. Kant'ın farklı maddeler halinde sıralanan görüşleri, ahlakın, terbiyeden ve disiplin odaklı yaklaşımlardan daha üst bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, çocukların karakter gelişiminde itaat, görev bilinci ve adap kuralları gibi kavramların temel bir rol oynadığı ileri sürülmektedir.

Kant'ın ahlak ve terbiyeye ilişkin görüşleri, eğitimin amacını bireyin düşünce yapısını değiştirmek olarak tanımlamaktadır. Terbiye, yalnızca kusurları önlemeye yönelik bir araç olarak görülürken, ahlaki eğitim bireyi daha yüksek bir bilinç seviyesine taşımayı amaçlamaktadır. (Kant, 2023).

Kant'ın, ahlakı ve terbiyeyi üstün gören yaklaşımı, eğitim anlayışının felsefi temelini oluşturmaktadır (Kant, 2010). Ödül-ceza yönteminin eleştirisi ise bu sistemin çocuğun davranışlarının içselleştirilmesini değil, dışsal motivasyonlarla hareket etmesini sağladığına dikkat çekmektedir (Kant, 2023). Bu eleştiri, modern davranışçı yaklaşımlar ile içsel motivasyon teorilerini karşılaştıran eğitim bilimsel çalışmalarla paralellik göstermektedir. (Santrock, 2018).

Kant tarafından disiplin kavramına getirilen eleştiri, kuralların yalnızca geçici alışkanlıklar yaratacağı fikrine odaklanmaktadır. (Kant, 2023). Çocuğun, kuralları içselleştirerek ve mantığını kullanarak bunlara uyması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca, evrensel ve öznel adap kuralları arasındaki dengeye vurgu yapılmakta; eğitimin bireyin düşünsel ve duygusal gelişimine duyarlı olması gerektiği belirtilmektedir. Planlı yaşamın önemine ilişkin görüşler, çocuğa düzenli bir yaşam alışkanlığı kazandırmayı hedeflemektedir. Ancak, Kant'ın *"plan ve kuralı olmayan insanların tekin olmadıkları"* ifadesi eleştiriye açıktır (Kant, 2023, s. 56). Bu ifade, bireysel özgürlükleri ve yaratıcılığı görece daha az önemseyen bir yaklaşımı yansıtmaktadır (Skinner, 2005).

İtaat ve görev bilinci meselelerin ele alındığı bölümlerde, itaatin çocuğun karakterindeki temel niteliklerden biri olduğu ifade edilmekte ve iki tür itaatten söz edilmektedir: *"baskıya dayalı mutlak itaat"* ve *"akla ve vicdana dayalı itaat"* (Kant, 2023, s. 58-59). Kant, burada baskıya dayalı itaati eleştirirken, mantıklı kurallara dayanan bir itaatin ahlaki eğitimin temel hedefi olması gerektiğini vurgulamaktadır. Görev bilincinin erken yaşlarda kazandırılmasının itaat ile ilişkili olduğu belirtilmektedir. Kant tarafından, çocuğun bireysel seçimlerini yapmasına izin verilmesi ancak bu seçimlerin bir görev bilinci çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu yaklaşım, çocukların sorumluluk bilincini geliştirmeyi amaçlayan çağdaş pedagojik anlayışlarla uyumludur. (Dewey, 2023).

Ceza ve ahlaki gelişimden bahseden Kant, cezanın, ahlaki gelişim üzerindeki rolüne dikkat çekmektedir (Kant, 2023). O, fiziksel cezaya yalnızca ahlaki cezaların etkisiz kaldığı durumlarda başvurulması gerektiğini düşünmektedir. Öte yandan fiziksel cezanın uzun vadede çocuğun hayal gücünü olumsuz etkileyebileceğini ve dik başlılık gibi istenmeyen davranışlara yol açabileceğini ileri sürmektedir. Kant'ın doğal cezalar ve yapay cezalar arasındaki ayrımı, çocuğun davranışlarının

sonuçlarını anlamasını sağlamak açısından önemlidir. Ona göre doğal cezalar, bireyin hayatın gerçekleriyle yüzleşmesini sağlarken; yapay cezalar ise eğitimin bir parçası olarak kontrol edilmelidir. Kant'ın fiziksel ceza eleştirisinin, modern pedagojik yaklaşımlarla uyumlu bir şekilde, çocuğun onurunu koruma ve yaratıcı düşüncesini teşvik etme üzerine kurulu olduğu anlaşılmaktadır (Kant, 2010). Ayrıca Kant, cezanın öfke ile verilmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Kant'ın çocuğun cezalandırıldığında el öptürülmesi veya teşekkür ettirilmesi gibi davranışlara dair eleştirileri, bireyin özgüvenini zedeleyecek ve onu pasif bir kişiliğe dönüştürecek davranışlar olarak değerlendirilmektedir (Kant, 2023). Bu yaklaşım, çocuk hakları ve bireysel özgürlükler açısından pedagojik bir doğruluk taşımaktadır (Özgüray vd., 2023).

Kant, ergenlik dönemindeki itaatin, çocukluktan farklı olarak sorumluluk bilinci temelinde ele alınması gerektiğini savunmaktadır (Kant, 2023). Muhakeme yeteneği gelişmemiş çocuklara sorumluluk verilmemesi gerektiğini belirten Kant, bu tür görevlerin detaylı açıklamalarının çocukların haysiyet duygusunun gelişimini engelleyebileceğini düşünmektedir. O, haysiyet duygusunu utanç duygusunun temeli olarak görmekte ve ahlaki gelişimi bireyde aşamalı bir süreç olarak değerlendirmektedir.

Dürüstlüğün karakterin en önemli unsurlarından biri olduğunu vurgulayan Kant, çocukların yalan söyleme eğiliminin geniş hayal güçlerinden kaynaklandığını belirtmektedir. Yalan söyleyen çocuklara yönelik olarak, ebeveynlerin saygı kaybını gösterme yöntemini uygulaması gerektiğini savunmaktadır (Kant, 2023). Bu yaklaşım, dürüstlük eğitiminin özellikle baba figürünün sorumluluğunda olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak O'nun bu görüşünün çağdaş pedagojik yaklaşımlarla uyumu tartışılabilir (Gül ve Yeşil, 2024).

Kant, çocukların sosyal gelişimine vurgu yaparak, onların yalnızca kendi çıkarlarını düşünmeyen bireyler olarak yetiştirilmesi gerektiğini düşünmektedir (Kant, 2023). Çocuklar arasındaki kıskançlık gibi olumsuz duyguların önlenmesi için öğretmenlerin, çocukları yeteneklerinden çok karakterleriyle öne çıkarması gerektiğini ifade etmektedir. Bu anlayış, Kant'ın eğitimde karakter gelişimini merkeze alan yaklaşımını yansıtmaktadır.

Gençlik döneminin zorluklarına değinen Kant, bu döneme ilişkin yaygın bir yanılgıya işaret ederek dönemin, disiplin, özgürlük kısıtlamaları ve güvenilir arkadaşlık eksikliği nedeniyle zor bir süreç olduğunu söylemektedir (Kant, 2023). Kant'ın bu değerlendirmesi, gençlik dönemine dair idealize edilen bir bakış açısını eleştirmektedir (Erikson, 1993).

Kant, dönemindeki birçok araştırmacıdan farklı olarak uygulamalı eğitimin aşamaları ve karakter üzerindeki etkileri üzerinde durmaktadır (Kant, 2010). O, ahlak, bilgelik ve maharetin bireyin karakter oluşumunda belirleyici unsurlar olduğunu belirtmekte ve eğitimde *"Acele başla, yavaş ilerle."* ilkesini vurgulamaktadır (Kant, 2010, s. 50). Kant'ın özellikle, bireyin verdiği sözleri tutması ve aldığı kararları ertelememesi gerektiği yönündeki ifadeleri, irade gücünün ve disiplinin karakter gelişimindeki önemine işaret etmektedir.

Kant'ın ahlaki karakterin inşasına yönelik önerileri bulunmaktadır. (Kant, 2023) Buna göre çocuğun vazifelerinin hem kendisine hem de başkalarına yönelik sorumlulukları kapsaması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, bireyin haysiyetini koruması, alkol gibi zararlı alışkanlıklardan kaçınması ve ahlaki değerlerini zedeleyecek davranışlardan uzak durması gerektiği belirtilmektedir. Böylece Kant tarafından haysiyet hem bireysel hem de toplumsal sorumlulukların temel bir unsuru olarak değerlendirilmektedir (Kant, 2023).

Kant'ın eğitim ve ahlak anlayışına dair önermeleri, felsefi ve pedagojik bir çerçevede değerlendirildiğinde, insan doğasının şekillenmesi ve ahlaki gelişiminin bilinçli bir eğitim süreci ile desteklenmesi gerektiği fikri öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, Kant'ın ahlak eğitimi üzerine yaptığı tespitler, insanın doğuştan ahlaki bir varlık olmadığı, ancak bu potansiyele sahip olduğu görüşünü yansıtmaktadır. Kant'a göre ahlaklı bir birey, ancak mantığının ve vicdanının gelişimiyle bu niteliği kazanabilir (Kant, 2023).

Kant'a göre, bu sorumluluğun gelişimi yalnızca teorik bilgilerle değil, pratikte uygulanabilir ilkelerle mümkündür (Kant, 2023). Kant, doğru davranışları öğreten kitapların eksikliğini eleştirerek dönemin eğitim sistemine yönelik bir eleştiri sunmaktadır. Özgürlük ve ahlaki değerler arasındaki ilişkiyi borç ödeme ve cömertlik örnekleriyle açıklayan Kant, etik eylemlerin düzen ve öncelik silsilesi içinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Kant, duygusallık yerine görev bilincinin geliştirilmesinin önemini belirtmektedir (Kant, 2023). O, aşırı merhametin bireyleri duygusal istismara açık hale getirebileceğini ve katı bir karakter gelişimine yol açabileceğini düşünmektedir. Bu nedenle, ahlaki değerlerin rasyonel bir temele oturtulması gerektiğini ifade etmektedir.

Çocukların başkalarıyla kıyaslanmasının, kıskançlık ve aşağılık duygusunu körükleyebileceğini dile getiren Kant, bireylerin kendi potansiyellerine odaklanarak öz-değerlendirme yapmalarını ve özgüven geliştirmelerini

önermektedir (Kant, 2023). Bu yaklaşım, ahlaki gelişimi toplumsal rekabetten uzak bir şekilde yapılandırmayı amaçlamaktadır (Kant, 2020).

İnsan doğası ve ahlaki gelişim üzerine duran Kant, insanın doğuştan iyi ya da kötü olmadığını, ancak ahlaki bir varlık olma potansiyeline sahip olduğunu belirtmektedir (Kant, 2023). Doğal eğilimlerin yol açtığı ayıpları aşarak erdemli bir birey olmanın eğitim ve çevresel etkilerle mümkün olduğunu ifade etmektedir. Böylece Kant, ahlak ve erdemin yalnızca akıl ve özgürlük bağlamında anlam kazandığını vurgulamaktadır (Kant, 2020).

Dinî Eğitim

Eserin son bölümü olan bu kısım, çocuklara ve gençlere yönelik dinî eğitim süreci; ahlâk, vicdan, itikat ve doğa yasaları gibi kavramlarla ilişkilendirilerek değerlendirilen bir perspektifle sunulmaktadır. Bu bağlamda *"dinî eğitimin doğası ve ilkeleri"* konusu ele alınmaktadır.

Bu önermelerden ilkinde Kant, vazife bilinci ve doğa ile uyuma dikkat çekerek, dinî eğitimin yalnızca ezber ve taklit üzerine kurulmaması gerektiğini savunmaktadır (Kant, 2023). Bu onun, çocuklara doğanın yasaları ve insanla olan bağlantısı üzerinden bir farkındalık kazandırılması gerektiği fikrini göstermektedir (Kant, 2010). Kant'ın ahlâk teorisindeki *"doğaya uygun hareket etme"* ilkesine atıfla, dinî eğitimin doğayla uyumlu bir şekilde yapılması gerektiği belirtilmektedir (Kant, 2020). Bu yaklaşımla o, dini, insanın tabiatına yerleştirilen bir tür doğal yasa olarak görmektedir (Kant, 2023).

İkinci önermede ahlâk ve din ilişkisine vurgu yapan Kant'ın ahlâk ve din anlayışına uygun olarak dinî eğitimin ahlâkî değerlerle iç içe olması gerektiğini belirtmektedir (Kant, 2023). Ona göre ahlâkî normlar olmadan itikat temelinde bir din anlayışı bencil ve korkuya dayalı bir bağlılık yapabilir (Kant, 2013). Böylece Kant, dinin ahlâkın hizmetinde olması gerektiğini düşünmektedir.

Kant, üçüncü önermede vicdan kavramını ele almakta; vicdanı, insanın içindeki yasaların bir mahkeme kürsüsü olarak tanımlamaktadır (Kant, 2023). Kant'ın vicdanın, Tanrı'nın bir temsilcisi olarak düşünülmesi gerektiği fikri, dinî sorumlulukların bireyin içsel bir motivasyonu haline gelmesi gerektiğini göstermektedir (Kant, 2023). Bu anlayış, aslında onun ahlâk felsefesindeki *"içsel yasa"* düşüncesinin bir yansımasıdır (Kant, 2020, s. 61).

Dördüncü önerme, Kant'ın çocuk ve gençlere dinî eğitim yaklaşımını ortaya koymaktadır (Kant, 2023). Bu bağlamda erken yaşlarda dinî fikirlerin aşılması,

çocukların dinî eğitim sürecinde önce ahlâkî temellerin verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Kant'a göre Tanrı'nın düzeni ve tabiatla olan ilişkisi, çocukların anlayabileceği somut örneklerle açıklanmalıdır.

Beşinci önerme, Kant'ın dinler arası ilişkilere dair görüşlerini yansıtmaktadır (Kant, 2023). Buna göre çocuklara farklı dinlere ve inançlara saygının öğretilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu tutum, Kant'ın evrensel ahlâkî değerlerin tüm dinlerde ortak bir temel oluşturduğu fikrine dayanmaktadır. (Kant, 2021).

Kant, altıncı önermede gençlerin eğitime özel yaklaşımlar sunarak onların öğretilerinde, ahlâkî muhasebe, ölçülü bir hayat tarzı ve sorumluluk bilinci üzerinde durulması gerektiğini belirtmektedir (Kant, 2023). Ona göre, güler yüzlülük ve ağırbaşlılık gibi bireysel erdemlerin gençlere kazandırılması önemlidir. Bunun yanı sıra gençler cinsel dürtüleriyle ilgili doğru yönlendirilmelidir.

Kant bölümün son kısımlarında dinî eğitim konusunda eleştirel bir değerlendirme yapmaktadır. (Kant, 2023). Buna göre Kant'ın ahlâk ve dinin ayrı ama birbirini destekleyen kavramlar olduğu görüşü metinde yer alsa da dinî eğitimin ahlâk temelli başlaması gerektiği fikri, bu ayrımı tam anlamıyla ortaya koymamaktadır (Kant, 2023). Ayrıca Kant, itikat temelli bir dinî eğitimin bencil ve bâtıl inanç temelli bir bağlılık yaratacağını savunmaktadır (Kant, 2023). Ona göre itikadın bireylerin manevi yaşamındaki olumlu etkileri göz ardı edilmiştir. Bu nedenle itikadın ahlâkî değerlerle nasıl dengeleneceği konusunda daha detaylı bir açıklama yapılabilir. Burada Kant, soyut dinî kavramların çocuklara somut örneklerle aktarılması gerektiğini ifade etmektedir. Ancak bu süreçte kullanılan örneklerin kültürel ve bireysel farklılıklara uygun olup olmadığının tartışmaya açık olduğuna dikkat çekmektedir (Kant, 2010).

Sonuç

Aydınlanma Döneminde çocuk eğitimi, bireyin gelişimi ve topluma katkısı ekseninde farklı düşünürlerin dikkat çekici yaklaşımlarıyla ele alınmıştır. Locke ve Rousseau çevresel etkiler ve doğal eğilimlere vurgu yaparken (Locke, 1693; Rousseau, 2009), Pestalozzi eğitimi duygusal ve pratik bir bağlamda değerlendirmiştir (Pestalozzi, 1894). Kant ise eğitimi disiplin ve akıl yürütme temelli, sistematik bir çerçevede ele alarak bireyin ahlaki ve rasyonel gelişimine odaklanmıştır (Kant, 2023). Bu düşünürlerin ortak noktası, eğitimi hem bireysel hem toplumsal dönüşüm için bir araç olarak görmeleridir.

Eğitim Üzerine adlı eser, 18. yüzyılın pedagojik yaklaşımlarına ışık tutarak, çocuk eğitimi, ahlâk ve özgürlük arasındaki ilişkiyi felsefi bir temelde ele alan dönüştürücü bir eserdir (Zammito, 2002). Eser, çocukların zihinsel ve ahlaki gelişiminde ebeveynlerin ve öğretmenlerin merkezi rolünü vurgularken, eğitimin erken yaşta başlaması gerektiğini savunmaktadır. Çocuğun mizacını anlamaya, isteklerini sınırlandırmaya ve disiplinin sevgi ve saygı çerçevesinde verilmesine yönelik ilkeler öne çıkmaktadır. Eğitim, zamana yayılan, düzenli ve sabır gerektiren bir süreç olarak tanımlanırken, çocukların gördükleri ve duyduklarının karakterlerini şekillendirdiği belirtilmektedir. Ebeveyn ve eğitimcilerin tutarlılığı, bu süreçte belirleyici bir unsur olarak ele alınmaktadır. Eser, fiziksel cezanın olumsuz etkilerine dikkat çekerek, doğru davranışların öğrenilmesi için teşvik ve manevi ödüllerle desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca eserde, çocukların duygusal ve bilişsel gelişim düzeylerine uygun bilgi ve yöntemlerle eğitilmesinin önemine değinilerek, zamanlamanın ve pedagojik tekniklerin doğru belirlenmesinin kritik olduğu ifade edilmektedir. Eğitimin birey ve toplum üzerindeki dönüştürücü etkisine dair tarihsel bir perspektif sunan eser hem mevcut dönem hem de modern çağ açısından dikkate değer öneriler içermektedir.

Eserden hareketle Kant'ın eğitim anlayışının, modern eğitim teorilerinin pek çok yönüyle örtüştüğü ve eğitimin insanlığın ortak geleceği için taşıdığı kritik öneme işaret ettiği söylenebilir. Ayrıca eser, eğitimin teorik ve pratik boyutlarının bir arada ele alınması gerektiğini savunan kapsamlı bir rehber niteliğindedir. Burada Kant'ın idealleri, eğitim politikalarının evrensel insanlık ideallerine uygun şekilde şekillendirilmesine yönelik önemli bir kaynak olarak değerlendirilmektedir.

Etik Beyan

"Eğitim Üzerine (Immanuel Kant)" başlıklı kitap incelemesinin özgün bir çalışma olduğunu; kitap incelemesinin bütün aşamalarında (hazırlık, literatür taraması, veri toplama, veri analizi, sunum) bilimsel etik, ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu kitap incelemesi kapsamında yararlanılan eserlerin tamamına kaynakçada yer verdiğimi; verileri kullanırken veriler üzerinde bir değişiklik yapmadığımı; kitap incelemesinin intihal içermediğini; **Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi** ile **Yayın Etiği Komitesi (COPE) İlkelerinin** tüm şartlarını ve koşullarını kabul ederek etik görev ve sorumluluklara riayet ettiğimi; kitap incelemesiyle ilgili beyanıma aykırı herhangi bir durumun saptanması durumunda ortaya çıkabilecek ahlaki ve hukuki bütün sonuçları kabul edeceğimi beyan ederim.

Etik Kurul Onayına Gerek Olmadığına Dair Beyan

"Eğitim Üzerine (Immanuel Kant)" başlıklı makale bir kitap incelemesi olup, herhangi bir deneysel veri toplama süreci, katılımcı görüşmesi ya da gözlemi içermemektedir. Çalışmada, tarihsel bir eserin analizi yapılmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın türü gereği etik kurul izni gerektirmediğini, araştırma sürecinin akademik etik kurallara uygun şekilde yürütüldüğünü beyan ederim.

Çıkar Çatışması Beyanı

"Eğitim Üzerine (Immanuel Kant)" başlıklı makalenin hiçbir şahıs, kurum ve kuruluş ile bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkı Beyanı

"Eğitim Üzerine (Immanuel Kant)" başlıklı makale tek yazarlı olup, tüm süreçler tarafımda yürütülmüştür.

Destek ve Teşekkür Beyanı

"Eğitim Üzerine (Immanuel Kant)" başlıklı makale için herhangi bir destek ve teşekkür beyanım bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Arslankara, V. B. ve Arslankara, E. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli'nin felsefi temelleri: Ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik bakış açılarından bir değerlendirme. *İstanbul Eğitim Dergisi*, 1(1), 121-145. <https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1557889>
- Bardak, M. (2018). Oyun temelli öğrenme. A. Gürol (Ed.), *Erken çocukluk döneminde öğrenme yaklaşımları* (s. 207-230). Efe Akademi Yayınları.
- Dewey, J. (2023). *Deneyim ve eğitim*. Odtü Yayıncılık.
- Diamond, A. (2013). Executive functions. *Annual Review of Psychology*, 64(1), 135-168. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143750>
- Elias, M. J. (2009). Social-emotional and character development and academics as a dual focus of educational policy. *Educational Policy*, 23(6), 831-846. <https://doi.org/10.1177/0895904808330167>
- Erikson, E. H. (1993). *Childhood and society*. W.W. Norton & Company.
- Gül, Y. E. ve Yeşil, R. (2024). *Eğitim ve öğretimde çağdaş yaklaşımlar*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Haslip, M. J., & Gullo, D. (2018). The changing landscape of early childhood education: implications for policy and practice. *Early Childhood Education Journal*, 46(1), 1-16. <https://doi.org/10.1007/s10643-017-0865-7>
- Kant, I. (2008). *Kılgısal usun eleştirisi*. (A. Yardımlı, Çev.). İdea Yayınevi.
- Kant, I. (2008). Religion within the limits of reason alone. HarperOne.
- Kant, I. (2010). Eğitim üzerine. (A. Aydoğan, Çev.). Say Yayınları.
- Kant, I. (2017). Yargı yetisinin eleştirisi. (A. Yardımlı, Çev.). İdea Yayınevi.
- Kant, I. (2020). *Ahlak metafiziğinin temellendirilmesi*. (L. Kuçuradi, Çev.). Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Kant, I. (2021). *Salt aklın sınırları dahilinde din*. (L. Çilingir, Çev.). Elis Yayınları.
- Kant, I. (2023). *Eğitim üzerine* (7. Baskı). (S. E. Bekman, Çev.). İz Yayıncılık. (Orijinal eserin basım tarihi 1803).
- Karakaya-Suzan, Ö. ve Çınar, N. (2020). Kolostrum: özellikleri ve prematüre bebeğe faydaları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 29(3), 221-227. <https://doi.org/10.17942/sted.541754>
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 170-189.
- Kumar, A. (2024). The importance of holistic education in India. *International Journal For Multidisciplinary Research*, 6(2), 1-4. <https://doi.org/10.36948/ijfmr.2024.v06i02.15973>
- Locke, J. (1693). *Some thoughts concerning education*. Oxford University Press.

- Özgüray, Ö., Özgüray, A., Özmen, F. ve Altıntaş, M. (2023). Çocuk hakları eğitimine ilişkin öğretmen tutumları. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, 6(11), 47-71. <https://doi.org/10.59162/tihek.1279630>
- Pestalozzi, J. H. (1894). *How gertrude teaches her children*. (L. E. Holland ve F. C. Turner, Çev.). Swan Sonnenschein & Co.
- Rousseau, J. J. (2009). *Emile*. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Santrock, J. W. (2018). *Eğitim psikolojisi*. (D. M. Siyez, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Skinner, B.F. (2005). *Walden two*. Hackett Publishing Company.
- Wahyuni, V. S., & Laksito, G. S. (2021). Overview of some learning methods for early childhood. *International Journal of Ethno-Sciences and Education Research*, 1(4), 93-96. <https://doi.org/10.46336/ijeer.v1i4.246>
- Zammito, J. H. (2002). *The birth of anthropology in the german enlightenment*. University of Chicago Press.